

Træk af Herfølge Sogns historie

Foredrag 4. oktober 2005

Herfølge Sognegård

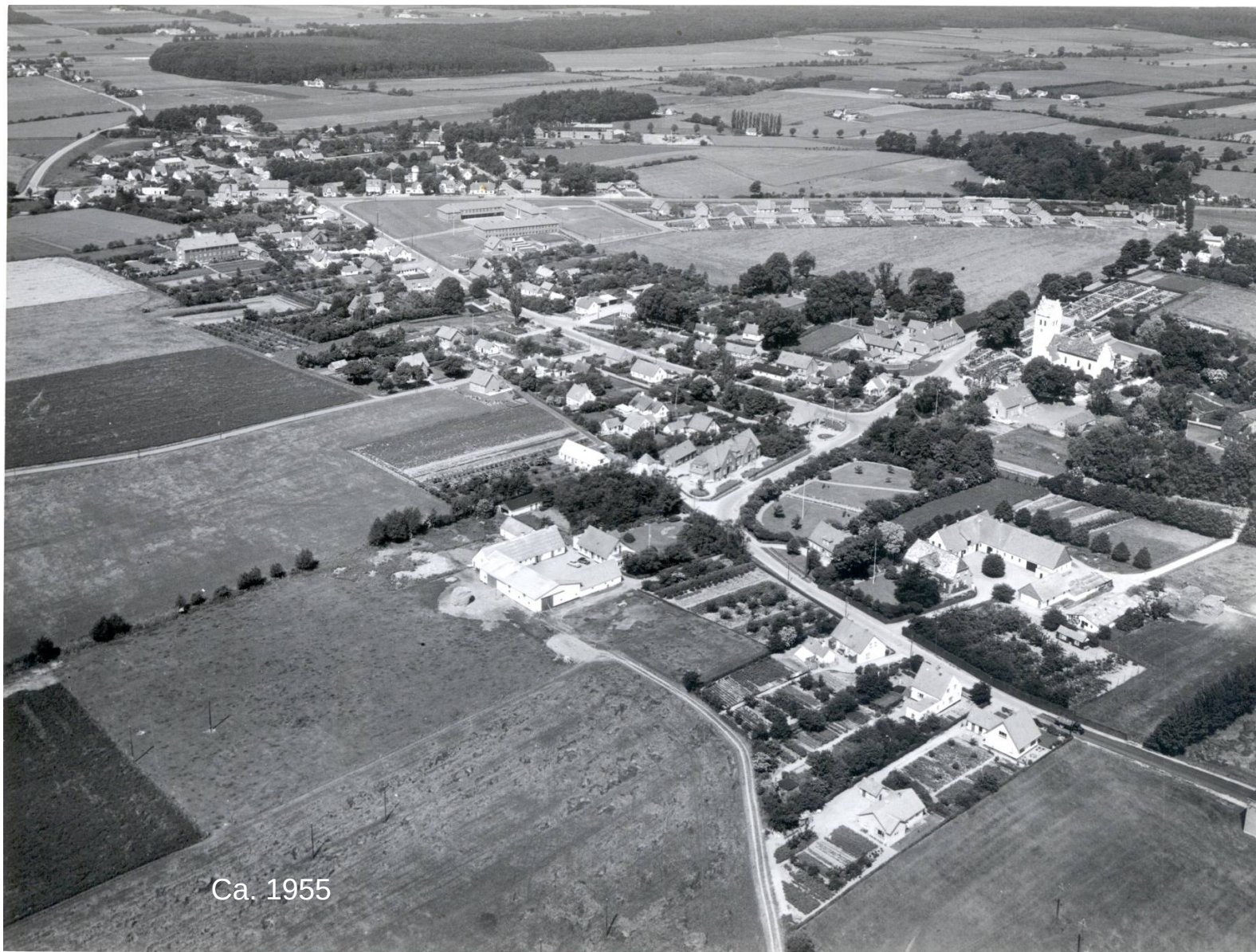
v. arkivleder Birte Broch

Træk af Herfølge Sogns historie

LOKALHISTORISK ARKIV
FOR HERFØLGE-SÆDDER SOGNE

Herfølge by fra luften

Ca. 1955

Herfølge Sogn

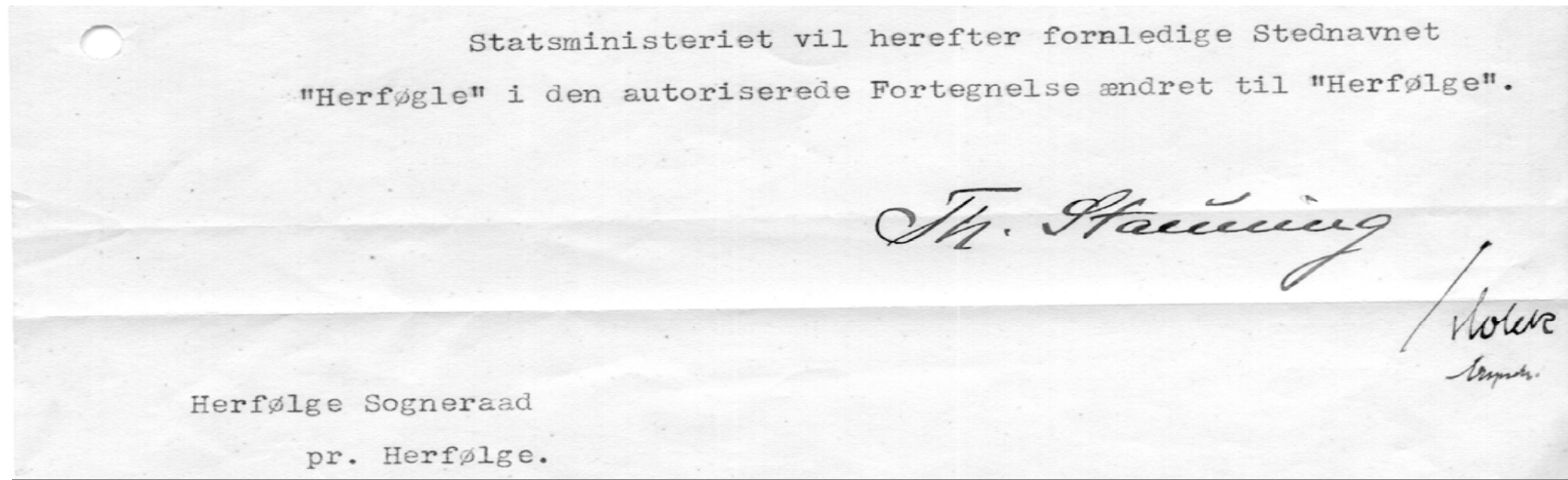
Herfølge Sogn

- Herfølge
- Svansbjerg
- Åshøje
- Klemmenstrup
- Hastrup
- Egøje
- Vedskølle
- Tessebølle
- Søllerup
- Billesborg
- Gunderup
- Hastrup Villakvarter
- Ankerstræde
- Herfølge Torp
- Herfølge Kohave
- Herfølge Overdrev
- Søllerup Overdrev
- Svansbjerg Overdrev
- Tranemose

Om navnet Herfølge

- 1307 Herfygle
- 1421 Hærføglæ
- 1464 Herføyle
- 1528 Herfølge
- 1595 Herføgle
- 1688 Herføigle
- 1750 Herføgle/Herfølge
- 1920 Herføgle/Herfølge
- afledning af navneordet ***hærfugl***
- olddansk hærfuglia
- glda. hærfyghli
- 'område med hærfugle'
- Kongen og hans Hærfølge?
- Valdemar Atterdag (1340-1375)

Herføgle eller Herfølge?

- Stednavneudvalget ændrede til Herføgle 1932
- Praktisk taget hele befolkningen protesterede
- Stednavneudvalget: "den stedlige ægte Folkemaalsform"
- Statsministeriet ændrer til Herfølge

Herføgle eller Herfølge?

Lidt om andre stednavne

- Tessebølle: Mandsnavnet glda. Tetze +bøli '(enkel)t'gård'
- Svansbjerg: Fuglebetegnelsen svane + bjerg
- Åshøje: ås 'langstrakt bakke' (as) + høj (høgh)
- Klemmenstrup: Mandsnavnet Klement + thorp
'udflytterbebyggelse'
- Søllerup: Mandsnavnet Sølva + thorp
- Vedskølle: Skyvli 'konfiskeret gods' med foransat
(forstærkende?) forholdsord ved (with)
- Hastrup: Navneordet Has 'gærde om jord som afsondres
fra den øvrige fælle', eller tilnavnet Hase + thorp

Herfølge Kirke

Gyldenstjerne

Rosensparre

- Vallø patronatsret ca. 1600-1913
- Romansk kirke 1200-tallet, gotisk ombygning
- Tårnstifter
- Gravkapel for Oluf Rosensparre d. 1624

Udskiftningen

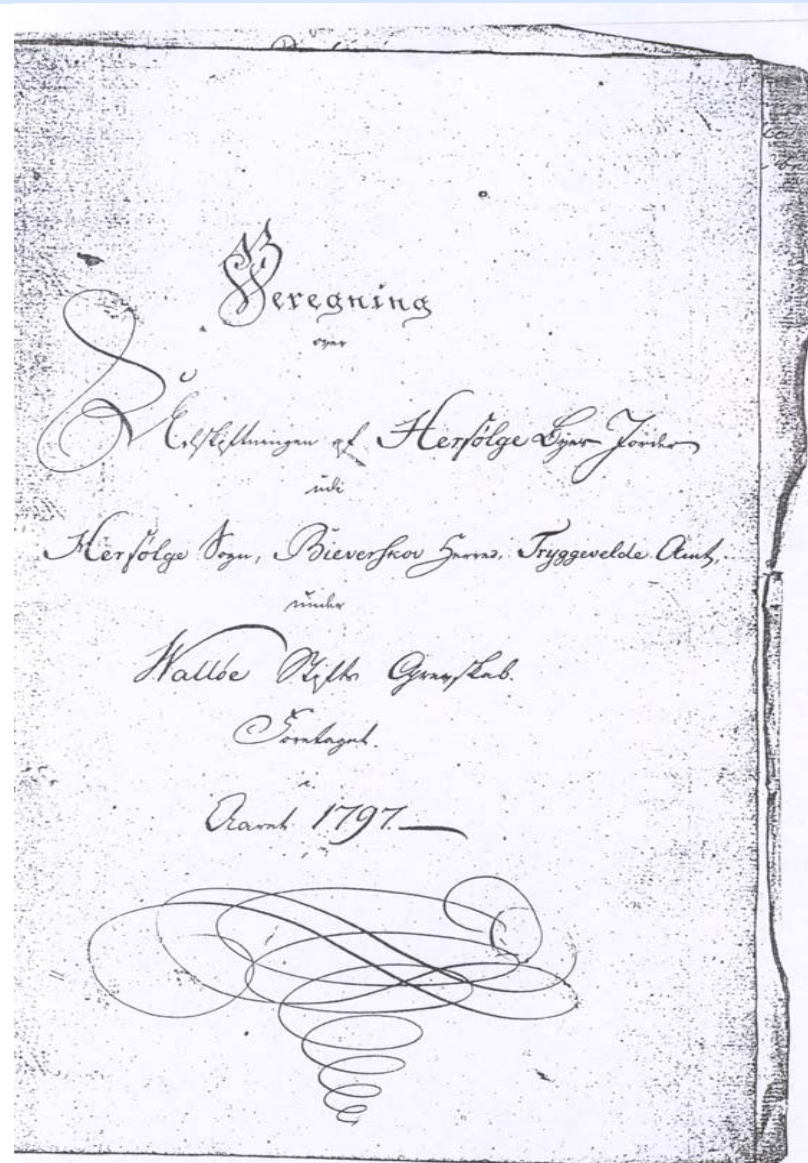
- ***Vallø Stift 28.11. 1737***
- Bøndergods i 36 landsbyer
- **Billesborg:**
- Herfølge 1782 (5) og 1797 (13)
- Hastrup 1800
- Egøje 1800
- Søllerup 1806
- Svansbjerg 1806
- **Vallø:**
- Vedskølle 1795
- **Gunderup:**
- Tessebølle 1804
- ***Gl. Kjøgegaard:***
- Klemmenstrup 1795
- Åshøj 1797
- Effektiv drift, større udbytte
- Samlet jordstykke
- Udflytning af gårde, 40% i Herfølge
- Færre gårde, flere huse
- Befolkningen vokser
- Ændret social struktur
- Ændret landskab: mere skov
- Klare grænser i landskabet: hegn og gærder

Udskiftningen

Fig. 9. Kort over Herfølge sogn, 1877. (Køge Museum).

Udskiftningen 1797

Mindeplade

- Afsløret 1977 af Dronning Ingrid, protektrice for Vallø Stift
- Bekostet af Vallø Stift
- Forfattet af Erik Aalbæk Jensen, tidligere præst ved Herfølge Kirke

Træskoslaget 29. august 1807

- Landeværnet oprettet 1801
- Bestod af hjemsendte gamle soldater, bønder
- Ca. 7.000 danske soldater, ca. 600 ryttere
- Ca. 150 danske faldt, 200 blev såret, ca. 1160 taget til fange
- Wellesley: ca. 6.000 mand + 1376 ryttere
- Lensinger: Ca. 2.500 mand
- Engelske tab: 29 døde og 122 sårede

Castenschiold og Oxholm

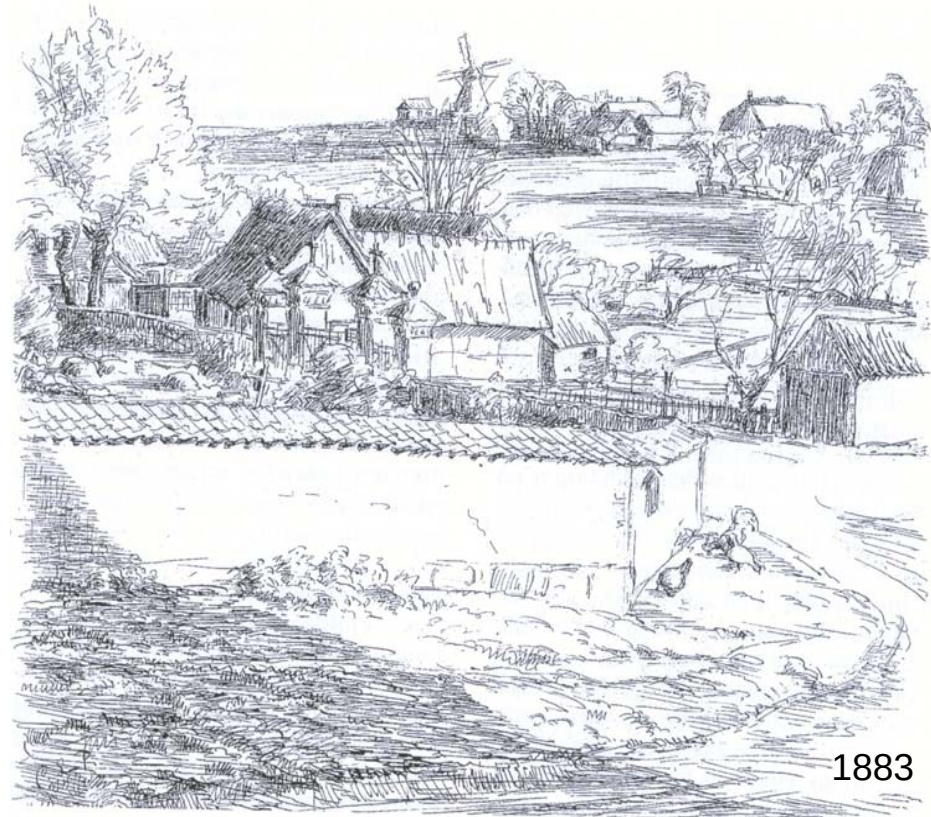
- **J.M.H. von Castenschiold** 1743-1817
- Militær løbebane, ingen kamperfaring
- Dr. Caroline Amalie 1772, til Kronborg
- Købte Borrebygaard 1783, reformvenlig godsejer

- **P.L. Oxholm** 1753-1827
- Militæruddannet
- 1777-1797 i Dansk Vestindien
- Næstkommanderende i Slaget v. Køge
- Leder af kampen v. Herfølge Kirkegård
- 1814-16 Guvernør i Dansk Vestindien

Slaget endte på Herfølge Kirkegård kl.16

- Oxholm med 120-400 mand
- Engelske kanoner på Møllebakken
- Kirkedøren var aflåst, præst og degn forsvundet
- Oxholm overgav sig
- Sir Arthur kom selv til stede
- 2 døde og 13 sårede danske på kirkegården, ca. 120 fanger
- Pastorinde Bøgh og provstinde Tønnesen hjalp de sårede
- Oblatæske stjålet fra kirken

1883

Mindeplade

B.S.Ingemanns vers

- "Dannebrogs Helteskare, som Flammevinger til Himlen bare"
- Slaget i Køge Bugt 1710
- Ivar Huitfeldt og Dannebrog
- 4 matroser og 1 soldat begravet på kirkegården
- Pladen opsat 1845, bekostet af Vallø Stift
- Kirkeskib 1960

Christen Skeel (1603-1659)

- Scheelsvej og Scheels Hospital
- Studerede i udlandet 1619-20, 1623-27
- Birgitte Rud og Margrethe Lunge
- Rigsrådet. Tryggevælde Len
- Fussingø, Holbækgård, Vallø med Gunderup og Rudholt, Gammelkjøgegaard m.m.
- Omsorg for sine godsers fattige
- Egøjegaard-Rudholt-Billesborg

Scheels Hospital

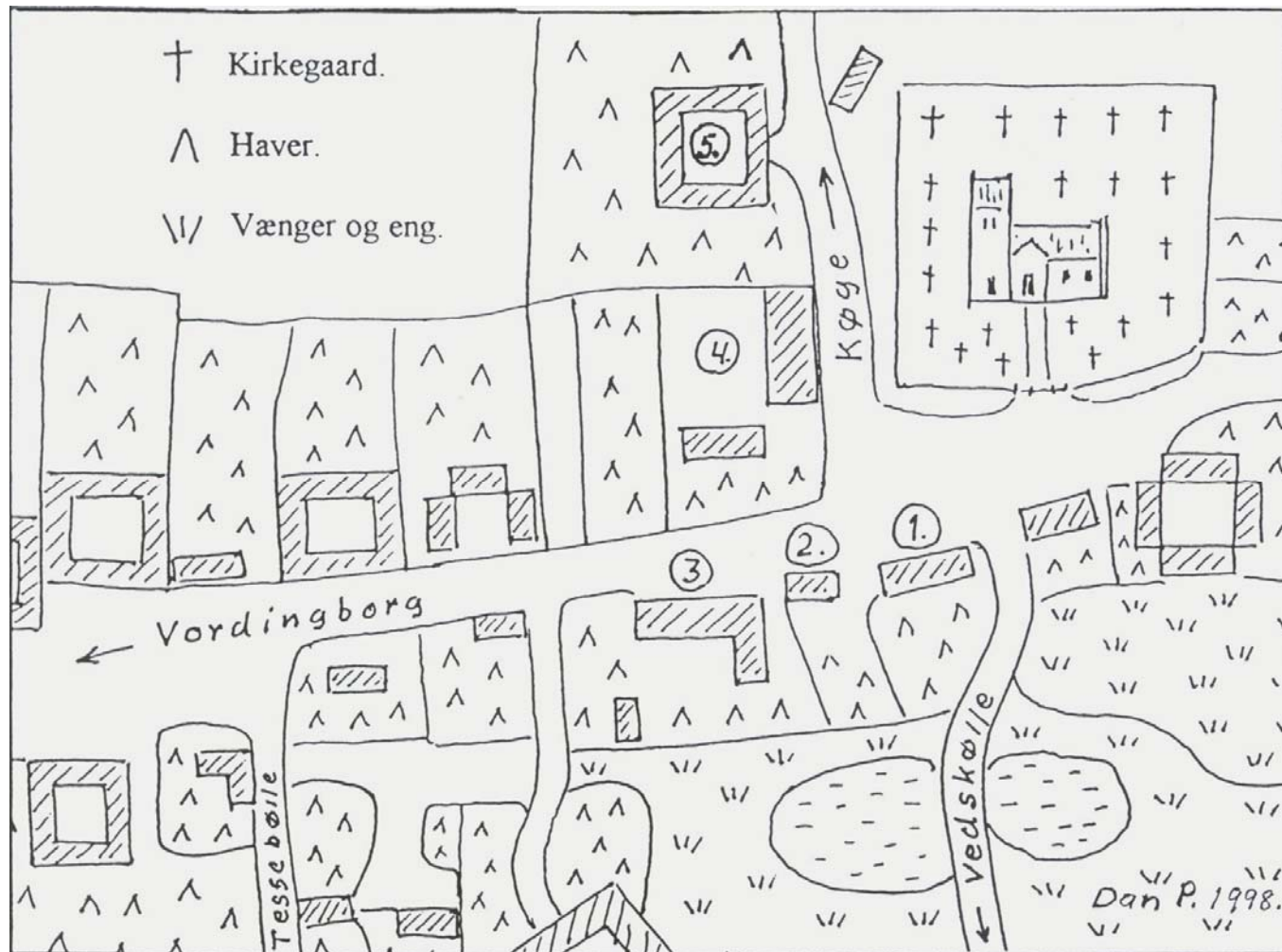
- 1641 Legatskole og Skeels/Scheels Hospital
- Et Hospital til nødtørftig Underhold for rette Almisselemmer. Valløs egne folk.
- 8 personer i to stuer, en slags fattighus
- 1641-1871 på Præstevænget – to steder
- 1871-1981 Kirkevej 3
- 1981 Pensionistboliger

Anna Sophie Reventlow (1693-1743)

- Flygtet fra Clausholm med Frederik IV
- Ejede Vallø 1713-1730
- Vallø Hospital 1729
- 30 lemmer: fattige, gamle, forældreløse børn
- 1816 lukkes hospitalet, stiftsforvalterbolig
- Dr. Anna Sophies Stiftelse: Bidrag til pleje i hjemmene
- Hjælp til godsets folk

Hospitaler

Højskolevej: Vallø Højskole

Højskolevej: Vallø Højskole

- **Ole Peter Jensen** (1853-1943)
- Dyrehavegaarden i Vedskølle
- Forældre, pastor Møller, højskoler
- Friskole- højskolelærer
- 1900 højskole i barndomshjemmet
- 1908 byggede ny skole
- Arkivet har bl.a. artikler, foredrag, årsskrifter

Højskolevej: Vallø Højskole

- Grundtvig, Kold ,Trier
- Ca. 30 elever
- Ingen offentlig støtte
- Skole for livet – ikke for mange "nyttige" fag
- Søsteren husmoder
- Nordens oldtid, islandske sagaer
- Nedlagt 1929

Jernbanen kommer til Herfølge

- Sydbanen 1870
- Krav om holdeplads i Herfølge
- Deputationer til ministeriet
- 1903: Billetsalgssted betales lokalt
- Jens Pedersen, Bjerggården, fmd. for komité
- 1908: Holdeplads, stationsbygning og vej

Jernbanen kommer til Herfølge

Herfølge Station set fra Paaskebjerget.

Universalgeniet Niels Nielsen (1848-1905)

- Fattig, løst arbejde, på sognet
- Svansbjerg, Køge, Ankerstræde
- Bolle-Karen
- Jagtforeningens Vejviser eller Nattens Nyheder 1880-85
- Illustreret Hønseavlertidende 1890-92
- Opfindelser

Nattens Nyheder

- Vildtet er for Alle – Lad Bøssen bare knalde
- Assuranceforening for Krybskytter, Sædder Skole 1879
- Uindskrænket monarkisk
- Omvendte såler under træskoene
- Have lov at skyde jagtbetjentene halvt ihjel

Folketingsmand Ole Christensen

- Født på Lundemarksgården (1838-1911)
- Folketingsmand 1869-1890 (Fakseksredsen)
- Invalid efter krigen 1864
- Kontorbestyrer i Den sjællandske Bondestands Sparekasse i Køge
- Fra 1874 husejer i København (Nørrebro)
- Tilhørte forskellige dele af partiet venstre

Hotel Påskebjerg

Ca. 1935

Landbrug

1930'erne

Kalkbruddet

Hegnetslund Teglværk

Herfølge Mejeri

Herfølge Frøhandel

Bjergvej 4, 1946

Skolerne

Egøje Skole ca. 1925

Lærer Vilhelm Smith

Herfølge gl. skole

Ca. 1925

Lærer Julius Olsen

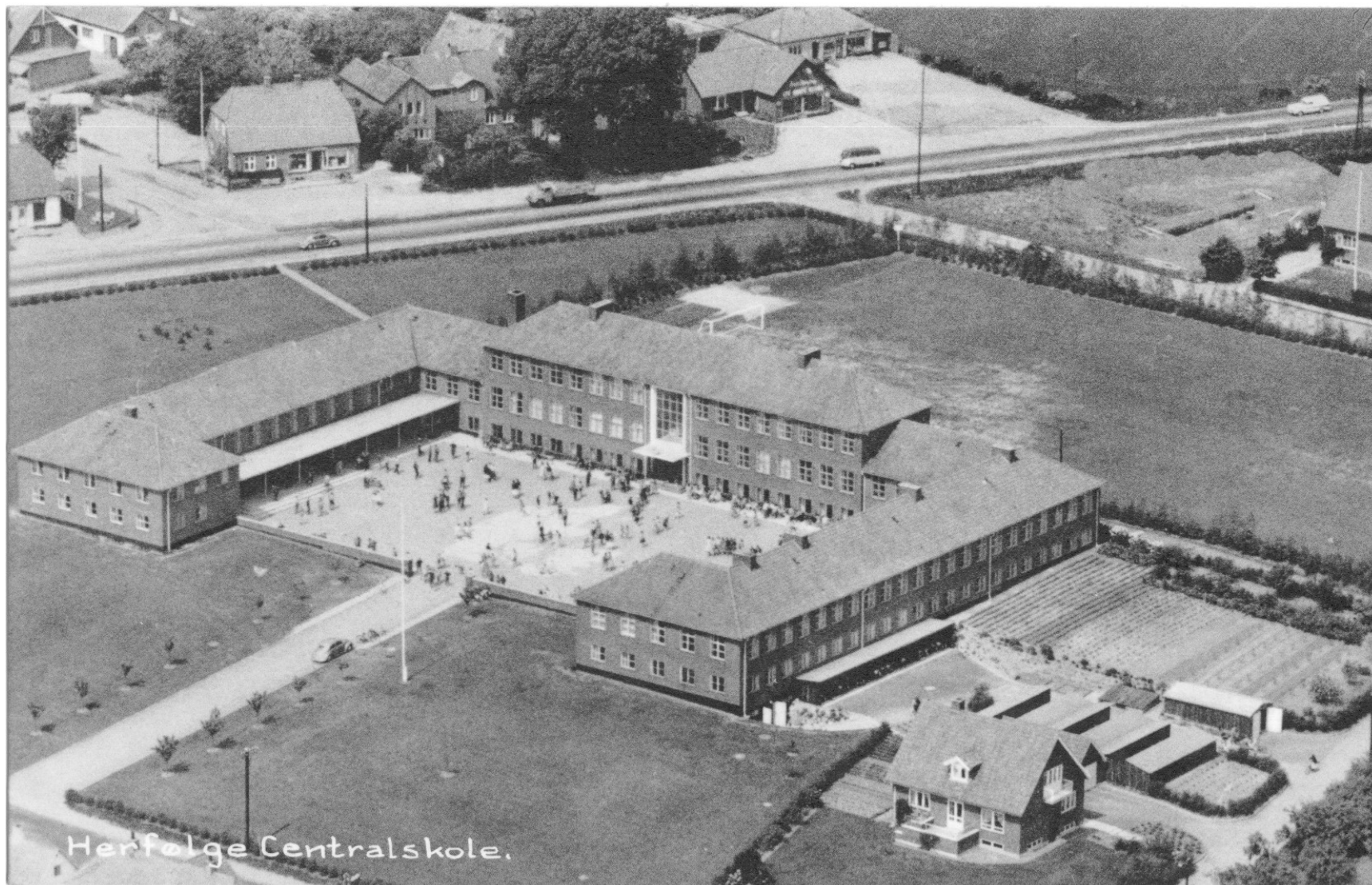
Herfølge Skole: Børnehaveklasse

Ca. 1973

Praktikant: Kjeld Bruno

Herfølge Centralskole

Herfølge Centralskole

Første dag i den nye skole 13.08. 1954

Herfølge Sogneråd ca. 1930

Hans Madsens undergang

Hans Madsens undergang

- Sognerådsformand Hans Madsen tog initiativet ca. 1955
- Plan om alle former for trafik
- Amtet og Vejdirektoratet imod
- Herfølge Kommune betalte 25%
- Kun for gående og trækkende cyklister
- Hans Madsen: Underføringen *skal* benyttes
- Samlet pris: 160.000 kr.

Sognerådets sidste møde

Knud Hansen, F. Hjelm Jacobsen, Helmer Reinholt

Lokalhistorisk Arkiv for Herfølge-Sædder Sogne: Vi passer på Historien

